

Til: Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 21. september 2026

Høringssvar: Styrking av barn og unges rettigheter ved bruk av tvang i psykisk helsevern

Rådet for psykisk helse er en ideell paraplyorganisasjon med 35 medlemsorganisasjoner som samler erfaring, interesseorganisasjoner og ulike fag- og profesjonsmiljøer innen psykisk helse. Sammen med våre medlemsorganisasjoner jobber vi for å fremme god psykisk helse i befolkningen gjennom kunnskapsutvikling og -formidling.

Rådet for psykisk helse takker for muligheten til å komme med innspill til Helsedirektoratets utredning om styrking av barn og unges rettssikkerhet ved tvangsbruk i psykisk helsevern.

Lovendringen

Vi er opptatt av at psykisk helsehjelp skal gis frivillig og med god beslutningsstøtte så langt det lar seg gjøre. Kommer barnet eller ungdommen allikevel i en helsesituasjon der det ikke er forsvarlig å fortsette den hjelpen barnet vil ta imot frivillig er det, slik vi ser det, helt nødvendig at vedtak om å yte helsehjelp ved tvang fattes på en slik måte at barnets rettssikkerhet er fullt ut ivaretatt. Vi mener derfor at forslagsalternativ 1 er det alternativet som representerer en vesentlig styrking av barns rettssikkerhet. Vilårene for tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern må være oppfylt når et barn motsetter seg helsehjelp og vedtaket må fattes av faglig ansvarlig i tillegg til at de foresatte samtykker. Vi støtter også at motstand må forstås bredt. Der det er tvil om barnet uttrykker motstand, skal det legges til grunn at barnet motsetter seg og vedtak skal fattes. I tillegg støtter vi Helsedirektoratets forslag om å lovfeste vedtakskrav for gjennomføringstiltak etter psykisk helsevernloven kap. 4 når slike tiltak brukes overfor barn. Disse særreglene om psykisk helsehjelp til barn under 16 år bør samles i et eget kapittel 2A for å gjøre regelverket så lett tilgjengelig som mulig for både fagfolk, barnet selv og foresatte.

Det er kontrollkommisjonen som kan overprøve vedtaket etter det samme regelverket som gjelder etablering av tvungent vern for voksne.

Vi finner ingen grunn til at barn ikke skal ha den samme rettssikkerhet ved bruk av tvang i psykisk helsevern som voksne. Samtidig støtter vi at foreldresamtykket fortsatt skal være en forutsetning. Vedtaket etter alternativ 1 skal altså komme i tillegg til foreldrenes samtykke. Dette er helt avgjørende for å styrke og ivareta relasjonen med foresatte og sikre at de kan ivareta sin omsorgsplikt og ivaretagelse av barnet når det ikke lenger er under tvang.

12 år en fleksibel nedre aldersgrense

Helsedirektoratet ber om høringsinstansenes syn på en flytende nedre aldersgrense. Rådet for psykisk helse mener at barn er svært ulike i modenhet og erfaringer og at det derfor vil være hensiktsmessig med en fleksibel nedre aldersgrense.

Kompetanse og kapasitet

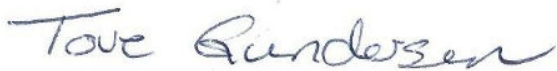
Vi støtter Helsedirektoratets forslag om mer detaljert veiledning til kontrollkomisjonene i saker som gjelder barn. Samtidig støtter vi Mental Helse Ungdoms påpekning av at barn og unges kunnskap om retten til å klage på tvangsbruk må styrkes. Unge pasienter må også få oppnevnt en uavhengig sakkyndig ved klage på tvangsvedtak. Når de formelle rettighetene styrkes må man også sikre at kontrollapparatet har kapasitet og kompetanse til å gjennomfør reelle og selvstendige vurderinger. Skal rettssikkerheten styrkes, må den også finansieres.

Helsedirektoratet foreslår at foreldre tilbys veiledning dersom barnets motstand gjør det uforsvarlig å gjennomføre helsehjelp barnet har et sterkt behov for. Det vil kunne hjelpe foreldrene i en vanskelig omsorgssituasjon og kanskje også bidra til å opprettholde behandlingsalliansen og kanskje til og med forebygge behovet for akutte inngrep. Slik sett kan god veiledning til foreldre bidra til å redusere behovet for tvangsvedtak overfor unge mennesker.

Oppsummert

Rådet for psykisk helse mener forslagsalternativ 1 vil styrke rettssikkerheten til barn og unge som motsetter seg behandling i psykisk helsevern, samtidig som det styrker muligheten til å ivareta en behandlingsrelasjon og foresattes mulighet til å ivareta sitt omsorgsansvar.

Rådet for psykisk helse

Tove Gundersen, generalsekretær